

Predmetni izpitni katalog za poklicno maturu

Slovenščina

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega roka **2009**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturu, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za poklicno maturu za tisto leto.

Ljubljana 2007

VSEBINA

1. Uvod	5
2. Izpitni cilji	6
3. Zgradba in vrednotenje izpita	7
3.1 Shema izpita	7
3.2 Tipi nalog	8
3.3 Vrednotenje	9
4. Izpitne vsebine	10
5. Prilagoditve za kandidate s posebnimi potrebami	18
6. Dodatek	19
7. Priporočeni viri in literatura	24

1. UVOD

Predmetni izpitni katalog za poklicno maturo 2007 – Slovenščina opisuje prvi predmet, kakor to zahteva Zakon o maturi (ZMat, Uradni list RS, št. 15/2003).

Katalog je usklajen z veljavnimi katalogi znanja:

Katalog znanja, Slovenščina, Srednje strokovno izobraževanje (sprejel SSRSSI na 17. seji, 7. 7. 1998),

Katalog znanja, Slovenščina, Poklicno-tehniško izobraževanje (sprejel SSRSSI na 17. seji, 7. 7. 1998),

SSI, Katalog znanja, Slovenščina (določil SSRSSI na 99. seji 15. 2. 2007),

PTI, Katalog znanja, Slovenščina (določil SSRSSI na 99. seji 15. 2. 2007).

Izpit iz slovenščine je obvezen za vse kandidate za poklicno maturo.

Zakon o maturi zahteva, da državna predmetna komisija za poklicno maturo pripravi naloge za pisni izpit iz slovenščine. Učitelji ocenijo znanje kandidata skladno z merili in na način, ki je določen s predmetnim izpitnim katalogom.

2. IZPITNI CILJI

SPLOŠNI CILJI

- Ugotoviti raven ustreznega, razumljivega, pravilnega in učinkovitega ustnega in pisnega sporazumevanja;
- ugotoviti odnos do slovenskega jezika kot maternega in državnega jezika;
- ugotoviti raven kulture dialoga;
- ugotoviti raven zmožnosti literarnega branja.

CILJI PISNEGA DELA IZPITA

Kandidat dokazuje:

- v prvi izpitni poli zmožnost opazovanja, razčlenjevanja (pomensko, pragmatično, besedno-slovnično, metajezikovno in tvarno) in vrednotenja predloženega neumetnostnega besedila ter zmožnost samostojne tvorbe neumetnostnega besedila dane besedilne vrste;
- v drugi izpitni poli zmožnost bralnega odzivanja (doživljanja, razumevanja in vrednotenja) na umetnostno besedilo, in sicer tako, da uporablja tudi literarnoteoretsko znanje, ter zmožnost tvorjenja besedila o predloženem umetnostnem besedilu.

CILJI USTNEGA DELA IZPITA

Kandidat dokazuje:

- raven kulture dialoga (vljudnost, strpnost, učinkovitost, ustreznost, razumljivost);
- zmožnost estetskega branja predloženega umetnostnega besedila in zmožnost interpretacije (doživljanja, razumevanja, vrednotenja) besedila, in sicer tako, da pri tem uporablja tudi literarnoteoretsko in literarnozgodovinsko znanje;
- zmožnost opazovanja, razčlenjevanja in vrednotenja krajšega neumetnostnega besedila ter utemeljevanja svojega mnenja.

3. ZGRADBA IN VREDNOTENJE IZPITA

Izpit iz slovenščine je sestavljen iz dveh delov: pisnega in ustnega.

Pisni del izpita traja 120 minut, rešujeta pa se dve izpitni poli. Čas reševanja ene pole je 60 minut.

Naloga za pisni izpit pripravi državna predmetna komisija za poklicno maturo (Državna predmetna komisija za slovenščino in slovenščino kot drugi jezik). Ista komisija oblikuje točkovnik (ocenjevalni obrazec) in sestavi dodatna navodila za ocenjevanje za vsako izpitno polo.

Ustni del izpita traja do 20 minut. Kandidat ima pravico, da se 20 minut pripravlja na odgovor.

Izpitne listke, na katerih so po tri naloge, sestavijo učitelji na šolah.

Naloge na izpitnem listku so:

- glasno branje umetnostnega besedila oziroma dela umetnostnega besedila,
- interpretacija umetnostnega besedila,
- jezikovno vprašanje ob krajšem neumetnostnem besedilu.

3.1 SHEMA IZPITA

■ Pisni del izpita (60 točk, 60 %)

Izpitna pola	Čas pisanja	Štev. točk (v %)
1. Razčlemba neumetnostnega besedila.	60 minut	30 (30 %)
Pisanje krajšega besedila dane besedilne vrste v obsegu do 150 besed (<i>možnost oblikovanja koncepta</i>).		
2. Interpretacija poljubnega umetnostnega besedila (kratke pesmi) ali odlomka umetnostnega besedila.	60 minut	30 (30 %)
Kandidat izbere: a) vodeno interpretacijo ali b) samostojno interpretacijo. Obseg besedila: do 600 besed, vendar ne manj od 200 besed (<i>možnost oblikovanja koncepta</i>).		
Skupaj	120 minut	60 (60 %)

Dovoljeni pripomoček: nalivno pero ali kemični svinčnik.

■ Ustni del izpita (40 točk, 40 %)

Književnost

1. Glasno branje umetnostnega besedila oziroma odlomka umetnostnega besedila.
2. Vodena interpretacija prebranega besedila.

Jezik

3. Jezikovno vprašanje ob krajšem neumetnostnem besedilu.

Kandidat dobi za:

- glasno branje (odlomka) umetnostnega besedila do 4 točke,
- vodeno interpretacijo do 15 točk,
- odgovor na jezikovno vprašanje do 15 točk,
- kulturo dialoga do 6 točk.

3.2 TIPI NALOG

■ Pisni del izpita

NALOGE ZAPRTEGA TIPA

A) Naloge izbirnega tipa

- izbira med DA/NE
- podčrtovanje/obkrožanje pravih odgovorov med več odgovori
- povezovanje podatkov
- razvrščanje podatkov

B) Naloge kratkih odgovorov in dopolnjevanja

C) Popravljanje napak

NALOGE POLODPRTEGA TIPA

A) Nestrukturirane naloge

- naloge s samostojnim oblikovanjem kratkih odgovorov
- naloge s pretvorbami ali s povzetkom

B) Strukturirane naloge (naloge s podvprašanji)

NALOGE ODPRTEGA TIPA

Tvorba krajšega neumetnostnega besedila dane besedilne vrste

■ Ustni del izpita

NALOGA ZAPRTEGA TIPA

glasno branje umetnostnega besedila oziroma odlomka umetnostnega besedila.

NALOGE POLODPRTEGA IN ODPRTEGA TIPA

odgovori na vprašanja in dialog.

3.3 VREDNOTENJE

■ Merila za vrednotenje

1. izpitna pola – 30 točk (30 %)

Vsaka naloga v prvi izpitni poli je ovrednotena z določenim številom točk.

2. izpitna pola – 30 točk (30 %)

V drugi izpitni poli ocenjevalec ovrednoti elemente po naslednji preglednici:

Elementi	Opis	Točke (v %)
Znanje in razumevanje (ZR)	Opredelitev umetnostnega besedila ali odlomka glede na književno zvrst/vrsto Povzetek umetnostnega besedila/odlomka	6 (6 %)
Razčlemba in razlaga (RR)	Razčlemba in razlaga umetnostnega besedila/ odlomka in njegovih značilnih prvin, npr. teme, motivov, književnih oseb, književnega dogajanja, prostora, časa	6 (6 %)
Predstavitev dejstev in stališč (PDS)	Utemeljevanje s primeri iz besedila/odlomka Utemeljevanje s primeri iz drugih književnih besedil ali iz življenja Zgradba interpretacije (logična členitev, koherenca, obseg)	6 (6 %)
Sinteza in vrednotenje (SV)	Povzetek ugotovitev Presoja problema oziroma prvin/-e v besedilu/ odlomku Presoja problema oziroma prvin/-e na splošno (aktualizacija)	6 (6 %)
Jezikovna pravilnost in slogovna ustreznost (JPSU)	Pravopisna pravilnost Slovnična pravilnost Slogovna ustreznost	6 (6 %)
Skupaj		30 (30 %)

4. IZPITNE VSEBINE

JEZIK

■ Pisni in ustni del izpita

Bere oziroma posluša neumetnostno besedilo, in sicer:

- uradno vabilo, zahvalo, opravičilo, izjavo, prošnjo, potrdilo, pooblastilo,
- življenjepis,
- zapisnik,
- javno vabilo, zahvalo, pismo,
- obvestilo, poročilo, novico,
- intervju, reportažo, oceno,
- poljudnoznanstveni članek,
- predstavitev osebe, kraja, naprave, postopka,
- strokovno poročilo (delovni dnevnik),
- besedilo ekonomske in politične propagande,
- prijavo,
- pritožbo,
- navodilo za delo,
- komentar.

Razčlenjuje brano (oziroma poslušano) besedilo, tako da:

- prepozna namen, temo (morebitne pod teme) in bistvene podatke besedila ter razmerje med njimi,
- ugotovi okoliščine nastanka besedila,
- ugotovi vrsto besedila po merilih za razvrščanje glede na
 - praktični namen,
 - prenosnik,
 - spodbujanje naslovnika k odzivu,
 - razodevanje sporočevalca,
 - izbran krog naslovnikov,
 - družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom,
 - družbeno vlogo sporočevalca (zasebnik, uradnik, publicist, strokovnjak),
 - sporočilni namen,
 - način razvijanja teme (slogovni postopek),

- ugotovi vlogo nebesednih spremljevalcev pisanja oziroma govorjenja,
- ugotovi pomensko, slovnično in aktualnostno povezanost povedi med seboj ter prepozna, kako je izražena,
- enostavčne povedi združuje v zloženo poved,
- pretvori premi govor v odvisnega in obratno,
- ugotovi število povedi v delu besedila, določi število stavkov v izbrani povedi,
- prepozna stavčno sestavo povedi (enostavčne in zložene povedi, priredno in podredno zložene povedi, vrste odvisnikov in priredij),
- pretvori odvisnike v navadne (besednozvezne) stavčne člene in obratno,
- ugotovi stavčne člene in njihove dele v enostavčni povedi,
- poišče slogovno zaznamovani besedni red,
- poišče prevzeto besedo (sposojenko, tujko, citatno besedo) in jo zamenja z domačo ustreznico,
- poišče eno- in večpomenke,
- poišče nadpomenke, sopomenke, protipomenke, podpomenke in blizuzvočnice,
- ugotovi pravilnost zapisa lastnega/občnega imena,
- določi besede iste besedne družine, tem besedam pa koren,
- določi tvorjenost, tvorjenkam pa besedotvorne morfeme in približno skladijsko podstavo,
- pretvori besedne zveze v tvorjenke,
- določi stalne besedne zveze in jih zamenja s prostimi besednimi zvezami,
- določi slogovno zaznamovane besede in opredeli ustrezne sporazumevalne okoliščine ter navede slogovno nezaznamovane ustreznice,
- pravopisno uredi besedilo (velika začetnica, ločila, pisanje skupaj/narazen, deljenje),
- določi izgovor zapisane besede,
- prepozna besedo določene besedne vrste oziroma določeno obliko besede,
- besedi določi besedno vrsto in temeljne oblikovne lastnosti,
- postavi besedo v določeno obliko,
- znajde se v slovarskem sestavku SSKJ, v Slovenskem pravopisu ter v terminološkem in etimološkem slovarju,
- vrednoti ustreznost, razumljivost, učinkovitost in jezikovno pravilnost besedila,
- presodi in upošteva okoliščine za rabo določene socialne zvrsti.

■ Pisni del izpita

Piše besedilo dane besedilne vrste:

- uradno vabilo, zahvalo, opravičilo, izjavo, potrdilo, pooblastilo,
- uradno prošnjo, prijavo, pritožbo,
- življenjepis,
- javno obvestilo,
- poročilo,
- predstavitev osebe, kraja, naprave/predmeta/izdelka, postopka,
- navodilo za delo.

■ Ustni del izpita

Izraža svojo jezikovno ozaveščenost, tako da:

- pozna položaj slovenščine v Republiki Sloveniji, v zamejstvu in izseljenstvu ter v organih Evropske zveze,
- pozna vlogo slovenščine kot maternega jezika ter njene prednosti pred drugimi jeziki pri sporazumevanju v osebnem, družbenem in poklicnem življenju,
- opiše nastanek slovenskega jezika,
- pozna evropske jezikovne družine ter umesti slovenščino v ustrezno družino in poddružino.

KNJIŽEVNOST

■ Pisni del izpita

Poljubno umetnostno besedilo:

književne prvine, npr.: zvrst/vrsta, tema, motiv, književna oseba, književno dogajanje, književni prostor, književni čas.

■ Ustni del izpita

*Besedila so predlagana, izbirajo se glede na program, po katerem se kandidati izobražujejo.

Obdobja in *besedila	Pojmi, prvine za interpretacijo
■ Antična književnost	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Homer: Odiseja <i>ali</i> Iliada	Epika. Junaški ep. Mitološka podlaga: mit o trojanski vojni. Način pripovedovanja, opisovanja: epska širina.
Sofoklej: Kralj Ojdip <i>ali</i> Antigona	Dramatika. Dramatska dogajalna zgradba. Tragedija, tragičnost, vzroki tragičnosti. Antično gledališče.

Obdobja in *besedila	Pojmi, prvine za interpretacijo
<p>■ Biblija</p> <p>Prilika o izgubljenem sinu</p>	<p>Nastanek, sestava, kulturni in literarni pomen.</p> <p>Prilika kot vrsta pripovedi, kratke zgodbe; njene značilnosti, namen.</p>
<p>■ Srednji vek</p> <p>Brižinski spomeniki</p>	<p>Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris.</p> <p>Vsebina in pomen. Pridiga kot polliterarna vrsta; njene značilnosti, namen.</p>
<p>■ Ljudsko slovstvo</p> <p>Od lepe Vide <i>ali</i> Zeleni Jurij</p>	<p>Motivno-tematske in jezikovno-slogovne značilnosti. Zvrsti in vrste. Pomen ljudske tradicije.</p> <p>Epska ljudska pesem: motivi, jezik in slog.</p> <p>Lirska ljudska pesem: motivi, jezik in slog.</p>
<p>■ Evropska renesansa</p> <p>William Shakespeare: Romeo in Julija</p>	<p>Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.</p> <p>Renesančna tragedija, vzroki tragičnosti. Dramatska dogajalna zgradba. Renesančno gledališče.</p>
<p>■ Reformacija, protireformacija in barok na Slovenskem</p> <p>Primož Trubar: Proti zidavi cerkva</p> <p>Janez Svetokriški: Na noviga lejta dan</p>	<p>Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.</p> <p>Protestantske ideje v besedilu. Jezik in slog.</p> <p>Pridiga kot polliterarna vrsta; njene značilnosti, namen. Baročni slog.</p>
<p>■ Razsvetljenstvo na Slovenskem</p> <p>Anton Tomaž Linhart: Ta veseli dan ali Matiček se ženi</p>	<p>Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.</p> <p>Začetki slovenskega gledališča. Komedija, komičnost, vrste komičnosti. Razsvetljenska in prerodna miselnost.</p>
<p>■ Evropska romantika</p> <p>Aleksander Sergejevič Puškin: Jevgenij Onjegin</p>	<p>Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.</p> <p>Romantična književna oseba, njen pogled na življenje. Roman v verzih.</p>
<p>■ Romantika na Slovenskem</p> <p>France Prešeren: Sonetni venec (1., 7., 8. in 15. sonet) <i>ali</i> Krst pri Savici</p> <p>Zdravljica</p>	<p>Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci oz. predstavniki. Pomen obdobja.</p> <p>Sonet. Zgradba Sonetnega venca. Teme, motivi, pesniške podobe. Romantične značilnosti.</p> <p>Zgradba pesnitve. Oblika, sestava kitic: povezava z dogajanjem. Teme, motivi, pesniške podobe. Epsko in lirsko. Romantične značilnosti.</p> <p>Zgradba, oblika. Nacionalna in politična ideja.</p>

■ Evropski realizem in naturalizem

Gustave Flaubert:
Gospa Bovary

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Realistični roman. Književna oseba, motivacija za njeno ravnanje. Vloga družbenih okoliščin oz. književnega prostora in časa.

Fjodor Mihajlovič Dostojevski:
Zločin in kazen

Psihološki realistični roman. Miselnost in ravnanje glavne književne osebe. Vloga družbenih okoliščin oz. književnega prostora in časa.

ali
Lev Nikolajevič Tolstoj:
Vojna in mir

Zgodovinski realistični roman. Prepletanje družbeno-zgodovinskega in osebnega dogajanja, resničnosti in domišljije. Vloga družbenih okoliščin oz. književnega prostora in časa.

Emile Zola:
Beznica

Naturalizem kot skrajni realizem. Naturalistični roman: teme, motivi, jezik in slog; vpliv dednosti, časa in okolja na življenje književnih oseb.

Henrik Ibsen:
Nora *ali* Strahovi

Realistična, tezna, meščanska drama. Odnosi med književnimi osebami, njihove vloge v družinskem in družbenem življenju. Analitična dramska tehnika.

ali
Nikolaj Vasiljevič Gogolj:
Revizor

Miselnost in ravnanje književnih oseb, družbeno dogajanje. Realistična dramska satira.

■ Med romantiko in realizmom na Slovenskem

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Josip Jurčič:
Deseti brat

Začetki slovenskega romana. Zgradba, zgodba. Pripovedovalec, njegovo oblikovanje književnih oseb, književnega prostora in časa. Romantične in realistične prvine.

Simon Jenko:
Tilka

Začetki slovenske novele. Značajevka, obraz. Pripovedovalec, njegov pogled na glavno književno osebo. Humorne prvine. Realizem in romantika v besedilu.

ali
Josip Jurčič:
Telečja pečenka

Janko Kersnik:
Jara gospoda

Realistična povest. Književne osebe: njihov položaj v družbenem okolju, medosebni odnosi, vrednote, motivacija za ravnanje.

ali
V zemljiški knjigi

Okvirna pripoved. Slika kot vrsta realistične pripovedi. Pripovedovalec, njegov odnos do upovedene resničnosti, do književnih oseb.

Ivan Tavčar:
Visoška kronika

Zgodovinski roman. Književna oseba v vlogi pripovedovalca. Psihološka oznaka glavnih književnih oseb, dejavniki, ki vplivajo na njihovo ravnanje.

ali
Cvetje v jeseni

Povest. Okvirna pripoved. Pripovedovalec, njegov odnos do upovedene resničnosti. Vpliv usode in družbenih razmer na življenje književnih oseb. Romantika in realizem v besedilu.

ali
V Zali

Cikel zgodb z okvirno povestjo. Pripovedovalci. Vpliv usode in družbenih razmer na življenje književnih oseb. Skupna tema, ideja. Romantika in realizem v besedilu.

Simon Jenko: Obrazi (uvodni, 5., 7. in 10.)	Obraz kot pesniška vrsta. Zgradba, oblika. Pesniške podobe. Realistični pogled na naravo. Romantične prvine.
Simon Gregorčič: Njega ni	Ponarodela lirsko-epska pesem z biografskim ozadjem. Navezava na motiv ljudske pesmi. Jezik in slog.
<i>ali</i> Soči	Domovinska in zgodovinska tema. Pesnikov nagovor, njegova vizija prihodnosti. Pesniške podobe, njihov pomen.
Anton Aškerc: Mejnik	Balada. Realistični slog. Epske in dramske prvine.
<i>ali</i> Zimska romanca	Socialna pripovedna pesem. Realistični slog.
■ Evropska moderna	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Oscar Wilde: Saloma	Avtorjeva obdelava biblijske snovi. Dekadenca in simbolizem v besedilu. Poetična drama, pesniške podobe, njihov pomen.
■ Moderna na Slovenskem	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Dragotin Kette: Na trgu	Podoknica. Impresionistične prvine, simboli. Oblika pesmi, zvočni učinki.
Josip Murn: Sneg	Razpoloženska, miselna lirika. Bivanjska tema, motivi. Zgradba pesmi. Impresionizem in simbolizem v besedilu.
Ivan Cankar: Martin Kačur	Književna oseba: njeni cilji, njen položaj v družbenem okolju. Motivi, simetrična zgradba. Realizem in simbolizem v besedilu.
<i>ali</i> Na klancu	Književne osebe, vpliv družbenih pojavov in usode na njihovo življenje. Ciklična zgradba romana. Motivi, vodilni motiv. Realizem in simbolizem v besedilu.
Ivan Cankar: Kostanj posebne sorte	Črtica. Tema, motivi. Družbeno-zgodovinsko ozadje. Subjektivno pripovedovanje. Simboli.
<i>ali</i> Gospod stotnik	
Ivan Cankar: Hlapci	Zunanja in dogajalna zgradba drame. Teme, motivi.
<i>ali</i> Za narodov blagor	Družbeno-zgodovinsko ozadje. Miselnost književnih oseb, nasprotja med njimi. Satiričnost, aktualnost.
Oton Župančič: Duma	Pesnitev z domovinsko temo, motivi. Pesniške podobe, njihov pomen, razmerje med njimi. Zgradba pesnitve, dvodelnost.
<i>ali</i> Z vlakom	Domovinska pesem, motivi. Pesniške podobe, njihov pomen.
■ Evropska književnost v prvi polovici 20. stoletja	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Franz Kafka: Preobrazba	Motiv preobrazbe, povezava z drugimi motivi besedila. Novela, pripovedna groteska. Način pripovedovanja, modernizem v besedilu.

■ **Slovenska književnost v prvi polovici 20. stoletja**

Srečko Kosovel:
Slutnja

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Pesniške podobe, občutje. Impresionistične prvine, nominalni slog.

Srečko Kosovel:
Ekstaza smrti

Pesniške podobe, občutje. Ekspresionistične motivno-idejne in jezikovno-slogovne značilnosti. Vizionarska pesem.

Srečko Kosovel:
Kons 5

Konstrukcija, konstruktivistična pesem. Motivno-idejne in jezikovno-slogovne značilnosti.

Ivan Pregelj:
Matkova Tina

Novela. Položaj glavne književne osebe v družbenem okolju oz. zgodovinskem trenutku. Ekspresionistične, simbolistične, realistične, baročne prvine.

Slavko Grum:
Dogodek v mestu Gogi

Simultano gledališče. Dramska tehnika. Prikaz, problematika dramskih oseb. Ekspresionistične, simbolistične, realistične prvine. Grotesknost.

Prežihov Voranc:
Samorastniki

Socialnorealistična novela. Vpliv družbene razslojenosti na življenje književnih oseb (malih ljudi), njihove lastnosti in simbolični pomen. Epske in dramske prvine, jezik in slog.

ali
Boj na požiralniku

Socialnorealistična novela. Vpliv družbenega in naravnega okolja na življenje književnih oseb (malih ljudi). Simbolika in grotesknost. Epske in dramske prvine, jezik in slog.

Miško Kranjec:
Režonja na svojem

Socialnorealistična novela. Vpliv družbeno-zgodovinskega dogajanja na življenje književnih oseb (malih ljudi), njihova miselnost. Epske in lirske prvine, jezik in slog.

ali
Povest o dobrih ljudeh

Romantična zgodba s socialnorealističnimi motivi. Književne osebe (mali ljudje) med družbeno resničnostjo in ideali.

Karel Destovnik - Kajuh:
Bosa pojdiva

Prepletanje osebne in družbene (vojne) teme. Motivi, pesniške podobe.

■ **Slovenska književnosti po drugi svetovni vojni, sodobna slovenska književnost**

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

PESNIŠTVO

Janez Menart:
Croquis
ali Nežnost v mraku

Intimistična pesem: tema, motivi, pesniške podobe, jezik in slog.

Tone Pavček:
Take dežele ni

Domovinska pesem. Pesnikov pogled na naravno življenjsko okolje in ljudi. Pesniške podobe, jezik in slog.

ali
Pesem o zvezdah

Intimistična pesem. Pesnikov pogled na življenje in ljudi. Pesniške podobe, simboli.

ali
Lojze Krakar:
Med iskalci biserov

Intimistična pesem. Pesnikov pogled na življenjske vrednote. Pesniške podobe, simboli.

*ali*Ciril Zlobec:
Sveta mesta tvojega telesa

Pesnikov pogled na ljubezen. Pesniške podobe, jezik in slog.

Kajetan Kovič:
Južni otok

Pesem kot prispodoba. Tema, motivi. Pesniške podobe, pomen metafor. Zgradba, oblika pesmi.

Dane Zajc:
Črni deček

Tema absurda. Pesniške podobe, simboli; njihov pomen. Svobodni verz, ritem.

Gregor Strniša:
Večerna pravljica

Pravljичnost in resničnost. Pesniške podobe in njihov pomen. Groteskne prvine. Glasovna ujemanja, ritem.

Svetlana Makarovič:
Odštevanka

Tema, motivi. Pesniške podobe. Navezava na ljudsko pesništvo, aktualiziranje njegovih motivov.

*ali*Marko Kravos:
Zamejska žalostna

Pesnikov pogled na življenje zamejskih Slovencev. Satirična pesem. Jezik in slog.

Tomaž Šalamun:
Gobice

Modernistične prvine. Besedne igre, ludizem v besedilu.

ali Himna svetovne odgovornosti**PRIPOVEDNIŠTVO**Ciril Kosmač:
Tantadruj

Novela. Pripovedovalčev odnos do glavne književne osebe in do drugih književnih oseb. Eksistencialistične, realistične, simbolistične, fantastične prvine, barvni in zvočni učinki.

Vitomil Zupan:
Menuet za kitaro

Vojni in avtobiografski roman. Književna oseba kot pripovedovalec, njen eksistencialistični bivanjski položaj. Zgradba romana, modernistične prvine.

Pavle Zidar:
Sveti Pavel

Družbenokritični roman. Zgradba romana. Bivanjski položaj, razdvojenost književnih oseb med družbeno resničnostjo in lastnimi prepričanji. Realistične in modernistične prvine besedila. Humor, grotesknost.

*ali*Lojze Kovačič:
Prišleki

Avtobiografski roman. Pripovedovalčev pogled na okolje in čas. Objektivnost in subjektivnost pripovedovanja. Razdrobljenost pripovedi. Modernistične prvine besedila.

DRAMATIKADominik Smole:
Antigona

Navezava na Sofoklejevo Antigono. Družbeno-zgodovinsko ozadje, aktualizacija antičnih motivov. Poetična drama z eksistencialističnimi idejnimi prvini. Pesniške podobe, simbolni pomeni.

Drago Jančar:
Veliki briljantni valček

Bivanjski položaj dramskih oseb. Moderna groteskna drama z idejnimi prvini absurda. Prepletanje tragičnosti in ironije, karikiranja. Metaforičnost, njen pomen.

5. PRILAGODITVE ZA KANDIDATE S POSEBNIMI POTREBAMI

Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili v izobraževalne programe usmerjeni z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih (poškodbe, bolezni), pa tudi drugim kandidatom glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje se prilagodita način opravljanja izpita iz slovenščine in način ocenjevanja znanja v skladu s 4. členom Zakona o maturi in s poglavjem *Prilagoditve za kandidate s posebnimi potrebami* Maturitetnega izpitnega kataloga za poklicno maturo.

6. DODATEK

■ Primeri posameznih tipov nalog

Prva izpitna pola

NALOGE ZAPRTEGA TIPA

A) Naloge izbirnega tipa

Izbira med DA/NE:

Ugotovite pravilnost trditev. Obkrožite DA, če je trditev pravilna, oziroma NE, če je napačna.

Ljubljanska realka je bila ustanovljena leta 1876.	DA	NE
Po nasilni upokojitvi se je Belar zatekel v Kočevje.	DA	NE
Belar se je ukvarjal tudi s kemijo in z varstvom okolja.	DA	NE
Na Reki in v Ljubljani je poučeval ista predmeta.	DA	NE
Belar se je s seizmologijo seznanil še pred pridobitvijo doktorata.	DA	NE
Belar ni nikoli potoval po svetu.	DA	NE

Podčrtovanje pravih odgovorov med več odgovori:

Med naslednjimi besednimi zvezami podčrtajte tri (3), ki razkrivajo subjektivno ubeseditveno stališče v uvodnem odstavku:

v prelepi vasi Mojstrani / športna plezalka / neverjetna energija / vsakodnevni treningi / svetovna prvakinja / težavnostno plezanje / izjemno uspešna sezona
(Kandidat podčrta samo tri besedne zveze, kakor zahteva naloga.)

Obkrožanje pravih odgovorov med več odgovori:

V uvodnem odstavku priloženega besedila je uporabljen frazem pika na i. Kaj pomeni?

- a) Boleče mesto na jeziku v obliki majhne bele lise.
- b) Mušje iztrebke.
- c) Podkrepitev trditve.
- č) Zelo majhno količino.
- d) Zadnje med pomembnimi dejanji, vrhunec.

(Kandidat mora biti pozoren, da obkroži en sam odgovor. Če poleg pravih odgovorov obkroži še katerega, ne dobi točk.)

Povezovanje podatkov:

Na črtico pred posamezno prevzeto besedo pripišite številko ustrezne neprevzete sopomenske besede ali besedne zveze iz desnega stolpca.

___ motivirati	1 obnoviti, preroditi, prenoviti
___ trenirati	2 voditi upravne posle, upravljati
___ regenerirati	3 menjavati trenerko
	4 spodbuditi, navdušiti
	5 vaditi, uriti se
	6 prevarati, oslepariti
	7 premostiti generacijski prepad

Razvrščanje podatkov:

Ugotovite zaporedje Martininih zmag na tekmovanjih in ga označite s številkami od 1 do 3 na črticah.

___ Winterthur
___ Chamonix
___ Arco

Razvrščanje odstavkov:

V desnem stolpcu so povzetki odstavkov izhodiščnega besedila. Na črtice zapišite številko odstavka izhodiščnega besedila, na katerega se nanaša povzetek.

Odstavek	Podtema
___	Ponovno srečanje in prenos razstave v Avstralijo.
___	Že uresničene možnosti sodelovanja.
___	Predstavitev kustosa.
___	Vzajemna skrb za promocijo in zbiranje sredstev.
___	Naključno srečanje in sodelovanje.

B) Naloge kratkih odgovorov in dopolnjevanja (ena beseda ali besedna zveza)

Dopolnite povedi.

Izhodiščno besedilo je glede na besedilno vrsto _____.

Prepoznamo ga po tipični prvini, to je menjavanju _____ in

_____.

To besedilo ima tudi nejezikovno (nebesedno) prvino, to je

_____.

(Kandidat pravopisno pravilno dopolni poved.)

C) Popravljanje napak

Pravopisno uredite besedilo. Iz tabele razberete število napak v posamezni vrstici.

2	18. Septembra 1997 smo s odkritjem spominske plošče na pročelju
0	Srednje šole za elektrotehniko in računalništvo v Ljubljani
1	počastili sto letnico prve potresne opazovalnice
6	na Slovenskih tleh ki jo je postavil Albin Belar (1864 – 1939).
2	Spominjamo se ga tudi kot ljubitelja Julijskih alp kar ga
1	uvršča med pionirje evropskega naravo varstva.

V naslednji povedi manjkajo štiri vejice. Vstavite jih.

Metod Frlic sanja z rokami ker je kipar in z njimi oblikuje različna gradiva v čudovite kiparske podobe polne simbolov zgodb in predstav.

(Kandidat odpravi pravopisne napake in jasno označi popravek.)

NALOGE POLODPRTEGA TIPA

A) Nestrukturirane naloge

Naloge s samostojnim oblikovanjem kratkih odgovorov:

Kateri slogovni postopek prevladuje v 3., 4. in 5. odstavku izhodiščnega besedila?

(Kandidat zapiše odgovor v obliki povedi ali le z besedo oziroma besedno zvezo.)

Naloge s pretvorbami ali s povzetkom:

Podčrtani odvisnik pretvorite v prislovno določilo vzroka in poved zapišite v celoti.

Za krst je bil trak rdeč, ker so verovali, da rdeča barva varuje pred hudim.

(Kandidat celotno pretvorjeno poved zapiše vsebinsko in pravopisno pravilno.)

Besedilo govori o Martini Čufar, eni najboljših športnih plezalk na svetu. Z eno besedo poimenujte

a) podtemo v 3. vprašanju in odgovoru:

_____.

b) podtemo v 4. vprašanju in odgovoru:

_____.

(Kandidat pravopisno pravilno dopolni poved.)

B) Strukturirane naloge

Naloge s podvprašanji, ki so med seboj odvisna ali ne:

Primerjajte naslednji besedili.

Svetovno prvenstvo v športnem plezanju bo v soboto, 8. septembra 2001, v Winterthuru v Švici.

Drugi konec tedna v septembru je v Winterthuru v Švici potekalo svetovno prvenstvo v športnem plezanju. Udeležila se ga je tudi 10-članska slovenska izbrana vrsta. Edina naša predstavnikinja, ki sta se uvrstila v finalni del, sta bila Jure Golob in Martina Čufar. Golob je na koncu zasedel 9. mesto v balvanskem plezanju, Čufarjeva pa je postala svetovna prvakinja v težavnostnem plezanju.

a) *Kaj je tema obeh besedil?* _____

b) *Poimenujte besedilno vrsto, ki ji pripada drugo besedilo.*

Prvo besedilo je obvestilo, drugo besedilo je

_____.

(Kandidat zapiše vsebinsko in pravopisno pravičen odgovor na vprašanje iz točke a, in sicer v obliki povedi ali v obliki besedne zveze. V nalogi b poved le dopolni.)

Naloge z obkroževanjem in utemeljevanjem odgovora:

Ali so Brižinski spomeniki tema izhodiščnega besedila? Obkrožite pravilni odgovor in ga utemeljite v povedi.

DA NE

Utemeljitev: _____

(Kandidat obkroži pravilni odgovor ter ga vsebinsko in jezikovno pravilno utemelji.)

NALOGE ODPRTEGA TIPA

Tvorba krajše besedilne vrste

Napišite uradno zahvalo.

Zamislite si, da ste dijak Primož Žagar/dijakinja Zvezdana Žagar in obiskujete srednjo lesarsko šolo. Izdelali ste raziskovalno nalogo Otroška ležišča nekoč in danes. Kustosinji Gorenjskega muzeja napišite uradno zahvalo, ker vam je dovolila pregled njihovega gradiva.

Pri tvorbi besedila uporabite podatke iz izhodiščnega besedila, manjkajoče si izmislite. Upoštevajte obliko in zgradbo uradne zahvale.

Druga izpitna pola

NALOGE POLODPRTEGA TIPA

Strukturirana vprašanja

Primer: Navodila za vodeno interpretacijo
(Ivan Pregelj, Matkova Tina – odlomek)

- Opredelite odlomek glede na književno zvrst in ga povzemite.
- Razložite, kakšno zvezo imajo popotniki s puntarji in zakaj sta med »potujočo četo« tudi Matko in Tina.
- Primerjajte očetova in hčerina občutja.
- Povzemite ugotovitve o usodi puntarjev in o Tininih občutjih. Izrazite svoje stališče o posledicah uporništv v odlomku in v življenju sploh ter oboje utemeljite z značilnima primeroma.
- Svoje besedilo ustrezno členite, pri pisanju upoštevajte pravopisna in slovnična pravila ter slogovno ustreznost.

NALOGE ODPRTEGA TIPA

Tvorba samostojne interpretacije

Primer: Navodila za samostojno interpretacijo

Opredelite besedilo (odlomek) glede na književno zvrst/vrsto in ga povzemite. Izberite problem oziroma prvino in ga/jo razložite. Razlago utemeljite s primerom iz odlomka. Povzemite ugotovitve in napišite svoje mnenje o problemu oziroma prvini v odlomku ter na splošno. Mnenje utemeljite s primerom iz lastnih ali tujih izkušenj ali iz kakega drugega književnega besedila. Svoje besedilo ustrezno členite, pri pisanju upoštevajte pravopisna in slovnična pravila ter slogovno ustreznost. Interpretacijo lahko tudi izvirno naslovite.

7. PRIPOROČENI VIRI IN LITERATURA

UČBENIKI IN PRIROČNIKI

Pri pripravi na poklicno maturo kandidati uporabljajo učbenike in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. Potrjeni učbeniki in učna sredstva so zbrani v **Katalogu učbenikov za srednjo šolo**, ki je objavljen na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.

ZA DIJAKE

Slovar slovenskega knjižnega jezika I – V, DZS, Ljubljana 1970–1992.

Slovar slovenskega knjižnega jezika, DZS, Ljubljana 1994.

Slovenski pravopis 1, Pravila, DZS, Ljubljana 1997.

Slovenski pravopis 2001, MK, Ljubljana 2001.

France Bezlaj: Etimološki slovar 1, 2, 3, SAZU, Ljubljana 1977, 1982, 1995.

Marko Snoj: Slovenski etimološki slovar, MK, Ljubljana 1997.

France Verbinc: Slovar tujk, CZ, Ljubljana 1989.

Veliki slovar tujk, CZ, Ljubljana 2002.

Marta Kocjan Barle: Abeceda pravopisa, DZS, Ljubljana 1999.

Silvo Fatur, Marjan Štrancar: Abecedarij književnosti za štiriletne srednje šole, ZRSS, Ljubljana 1997.

ZA UČITELJE

Jože Toporišič: Slovenska slovnica, Založba Obzorja, Maribor 2000.

Jože Toporišič: Enciklopedija slovenskega jezika, CZ, Ljubljana 1992.

Janko Kos: Pregled svetovne književnosti, DZS, Ljubljana 1996.

Janko Kos: Pregled slovenskega slovstva, DZS, Ljubljana 1998.

Matjaž Kmecl: Mala literarna teorija, Modrijan, Ljubljana 1996.

Janko Kos: Očrt literarne teorije, DZS, Ljubljana 1996.

Janko Kos: Svet književnosti 1, Založba Obzorja, Maribor 2000.

Janko Kos, Tomo Virk: Svet književnosti 2, Založba Obzorja, Maribor 2001.

Janko Kos, Tomo Virk, Gregor Kocjan: Svet književnosti 3, Založba Obzorja, Maribor 2002.

Književnost v 1. letniku srednje šole, Priročnik za učitelje, ZRSS, Ljubljana 1994.

Književnost v 2. letniku srednje šole, Priročnik za učitelje, ZRSS, Ljubljana 1997.

Književnost v 3. letniku srednje šole, Priročnik za učitelje, ZRSS, Ljubljana 1996.

Književnost v 4. letniku srednje šole, Priročnik za učitelje, ZRSS, Ljubljana 1996.

Boža Krakar Vogel: Teme iz književne didaktike, Druga popravljena in dopolnjena izdaja, ZRSS, Ljubljana 1997.

Boža Krakar Vogel: Poglavlja iz didaktike književnosti, DZS, Ljubljana 2004.

Zbirka Šolska ura z/s ..., ZRSS, Ljubljana 1993 in naprej.